

دیدگاه

شماره: ۷۷۹

تاریخ: ۱۳۹۵/۱۰/۱۳

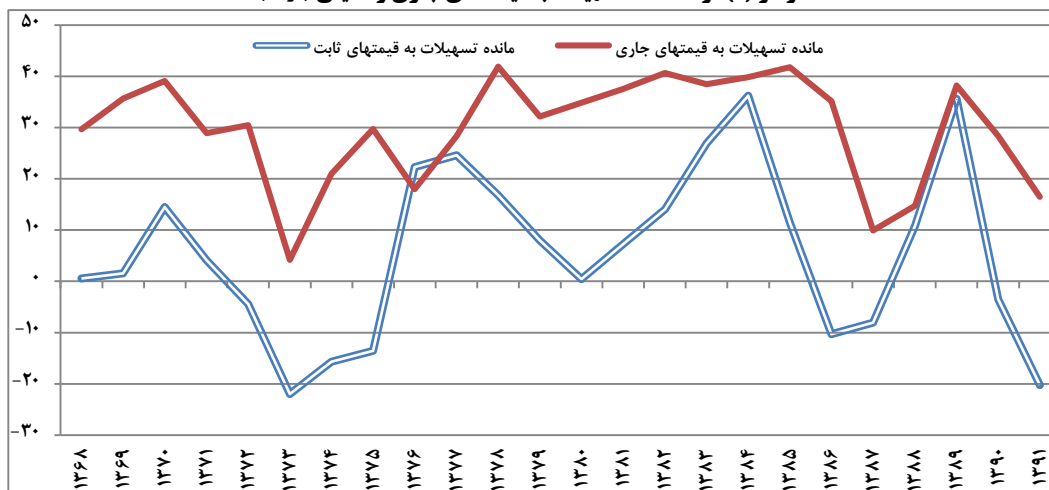
موضوع: نقش کلیدی سیاست اعتباری در سرمایه گذاری و رشد بخش صنعت و معدن

توضیح اجمالی:

براساس ادبیات اقتصادی ارتباط تنگانی بین توسعه مالی و رشد سرمایه گذاری (و رشد اقتصادی) وجود دارد. توسعه مالی نشانگر میزان نهادینه شدن وام گیری و وام دهی و اهمیت تأمین مالی غیرمستقیم شامل تأمین مالی نه با ذخایر سود بنگاه ها بلکه با وام از نهادهای مالی است. در مقابل سرکوب مالی (که بازدارنده توسعه مالی است) مجموعه ای از سیاست ها، قوانین، مقررات، مالیات ها، اختلالات و محدودیت های کمی و کیفی و کنترل های تحمیل شده به وسیله دولت است که اجازه نمی دهد واسطه های مالی با توان بالقوه خود عمل کنند. معیارهای اندازه گیری توسعه مالی شامل ۱- نسبت اعتبارات داخلی اعطاشده سیستم بانکی به بخش خصوصی به تولید ناخالص داخلی، ۲- نسبت تعهدات نقدی به تولید ناخالص داخلی، ۳- نسبت تعهدات شبه نقدی به تولید ناخالص داخلی، ۴- نسبت ذخایر نقدی به دارایی های بانک ها، ۵- اندازه بازار سهام (نسبت ارزش بازار سهام به تولید ناخالص داخلی) و ۶- نسبت فعالیت یا گردش (ارزش سهام مبادله شده به ارزش جاری سهام) می باشند.

- متوسط شاخص «نسبت اعتبارات داخلی اعطاشده توسط سیستم بانکی به تولید ناخالص داخلی» طی دوره ۱۴-۲۰۰۴ برای ایران ۶۱ درصد و متوسط جهانی ۱۶۴ درصد است (این نسبت برای برخی کشورهای توسعه یافته بالای ۳۰۰ درصد می باشد، بدین معنا که بخش بانکی این کشورها توان اعطای اعتبار بیش از ۳ برابر تولید ناخالص داخلی را دارند).
- متوسط شاخص «نسبت اعتبارات اعطایی به بخش خصوصی به تولید ناخالص داخلی» (نشانگر میزان دسترسی بخش خصوصی به منابع مالی) طی دوره ۱۱-۲۰۰۹ برای ایران ۲۵ درصد است که بسیار پایین تر از متوسط جهانی است. این شاخص نشان می دهد دسترسی بخش خصوصی به منابع بانکی و اعتباری دشوار و محدود می باشد.

نمودار (۱): رشد مانده تسهیلات به قیمت های جاری و حقیقی (درصد)

منبع: محاسبات پژوهش جاری براساس آمارهای بانک مرکزی ج.ا.ا.

○ اطلاعات مربوط به مانده تسهیلات به تفکیک بخش های اقتصادی طی سالهای اخیر توسط بانک مرکزی ارائه نشده است.

براساس نمودار (۱) رشد مانده تسهیلات به قیمت جاری همواره بالاتر از رشد آن به قیمت ثابت بوده است؛ به گونه ای که متوسط رشد مانده تسهیلات به قیمت جاری و ثابت طی دوره ۹۱-۱۳۶۸ به ترتیب ۲۹٫۸ و ۵٫۷ درصد می باشد. تفاوت ارقام مذکور ناشی از اثرات منفی تورم های دورقمی و بالای اقتصاد ایران بر قدرت خرید تسهیلات اعطایی است. گفتنی است دوره ۸۵-۱۳۷۶ تنها دوره ای است که به طور مستمر رشد حقیقی تسهیلات مثبت بوده است (دوره ای که رشد سرمایه گذاری حقیقی در اقتصاد ایران نیز رشدهای مثبت تجربه کرده است).

دیدگاه

جدول (۱): سهم بخش صنعت و معدن از تولید ناخالص داخلی، سرمایه گذاری و مانده تسهیلات (درصد)

برنامه اول (۱۳۶۸-۷۳)	برنامه دوم (۱۳۷۴-۷۸)	برنامه سوم (۱۳۷۹-۸۳)	برنامه چهارم (۱۳۸۴-۸۹)	برنامه پنجم (۱۳۹۰-۹۲)	
۱۵,۲	۱۷,۱	۱۶,۳	۱۳,۲	۱۲,۷	سهم از تولید ناخالص داخلی
۹,۴	۱۱,۲	۱۷,۵	۱۳,۸	۱۰,۲	سهم از سرمایه گذاری
۲۷,۵	۳۲,۰	۳۱,۰	۲۷,۵	۲۲,۲	سهم از مانده تسهیلات

منبع: محاسبات پژوهش جاری براساس آمار بانک مرکزی ج.ا.ا.

بین «سهم بخش صنعت و معدن از مانده تسهیلات اعطایی» و «سهم بخش صنعت و معدن از سرمایه گذاری کل» ارتباط مستقیمی وجود دارد. دو متغیر مذکور تا برنامه سوم توسعه روندی صعودی و پس از آن روندی نزولی داشته است. به بیان دیگر افزایش سهم بخش صنعت و معدن از تسهیلات منجر به افزایش سهم این بخش از سرمایه گذاری کل و بالعکس می شود (جدول ۱).

نکات کلیدی:

۱. تحلیل برخی شاخص های توسعه مالی اقتصاد ایران نشان از عدم توسعه یافتگی نظام مالی کشور دارد، این در حالی است که ارتباط تنگاتنگی بین توسعه مالی و رشد سرمایه گذاری کشورها وجود دارد. براین اساس، یکی از زیرساخت ها و پیش نیازهای اصلی برای رشد سرمایه گذاری (و رشد اقتصادی) توسعه بازارهای مالی با عمق بالا می باشد.
 ۲. سیاست های اعتباری نظام بانکی نقش کلیدی در رشد سرمایه گذاری اقتصاد ایران از جمله بخش صنعت و معدن دارد، به گونه ای که حتی می توان آن را به عنوان عامل مسلط در رشد سرمایه گذاری دهه های اخیر اقتصاد ایران معرفی کرد.
 ۳. تورم نقش محدودکننده ای در قدرت خرید تسهیلات اعطایی به بخش های مختلف اقتصادی از جمله صنعت و معدن داشته است. به بیان دیگر به دلیل وجود تورم های بالا، رشد تسهیلات اعطایی حقیقی به بخش های مختلف اقتصادی روند مثبت و مستمری نداشته است.
- بر اساس مباحث مذکور می توان نتیجه گرفت رشد اقتصادی دهه های اخیر عمدتاً عامل محور (Factor-driven) بوده و بخش عمده ای از آن مبتنی بر عامل سرمایه بوده است. در این راستا، به منظور دستیابی به رشدهای ۸ درصدی پیش بینی شده در برنامه ششم توسعه، منابع مالی عظیمی مورد نیاز است. لذا نقش سیاست های اعتباری نقش تعیین کننده ای در تخصیص بهینه منابع و پشتیبانی از بخش های پیشران رشد اقتصادی دارد.